

Krakowskie-Przedmieście Nr. 415.

Pismo Urzędowe, Polityczne i Naukowe.

PRENUMERATA: w Biurze Redakcji Nr. 415.

Artykuły nad-ywane do zamieszczenia w Dzienniku, nie zwracają się.

Oraz na wszystkich Stacjach Poczтовых w Cesarstwie i Królestwie.

Prenumerata w Warszawie: Rocznie Rs. 8.—Półrocznie Rs. 4.—Kwartalnie Rs. 2. Miesięcznie kop. 67.—Nr. pojedynczy kop. 5.

Wtorek, 5 Sierpnia 1862.

Prenumerata na prowincyi: Rocznie Rs. 9 k. 20.—Półrocznie 4 k. 60.—Kwartalnie 2 k. 30. Za przesyłkę w kopertach Kwartalnie Rs. 1.

SPIS RZECZY.

CZEŚĆ URZĘDOWA. — Wiadomości urzędowe z Królestwa i z Cesarstwa. CZEŚĆ NIEURZĘDOWA. — Wiadomości zagraniczne. Wiadomości rozmaite. Jurisprudencja. O Taryfach opłat targowego, jarmarczkiego i t. p., pobieranych po miastach rządowych i prywatnych w Królestwie Polskiem. Teatr. Kursa papierów publicznych i pieniędzy. Obwieszczenia.

CZEŚĆ URZĘDOWA.

Podług obowiązujących dotąd przepisów. Rada Administracyjna Królestwa, w drodze łaski tylko pozwalając przypuszczać poddanych zagranicznych do egzaminu na jeometrów klasy 2-iej, z zastrzeżeniem, że nie pierwszy uzyskują patent na ten stopień, jak po złożeniu dowodów przedsięwzięcia się do kraju tutejszego i po wykonaniu przysięgi homagialnej.

Ponieważ zastrzeżenia te utrudniają zgłaszanie się jeometrów zagranicznych, z chęcią odbywania praktyki w Królestwie, — zwiększenie zaś liczby jeometrów, potrzebnych do wykonania czynności wynikających z prawa o oczyszczaniu włościan z urzędu wiele jest pożądane, z tego przeto powoła, Rada Administracyjna Królestwa, przychylając się do przedstawienia Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych, decyzją przez wypis z protokołu posiedzenia jej z d. 3 (15) Lipca r. b. Nr. 12,109 objawioną, poleciła podać do publicznej wiadomości:

1. Ze poddany obcych krajów, praktyka mierzniaczą w Królestwie Polskiem zajmować się chcącym, w wyjątkowym obecnie położeniu, z powodu braku jeometrów, mogą być wydawane patenta na jeometrów, bez wymagania dowodów przedsięwzięcia się do kraju i wykonania przysięgi homagialnej, gdy tylko udowodnią swą kwalifikację, podług instrukcji egzaminacyjnej, przez b. Komisję Rządową Spraw Wewnętrznych. Duchownych i Oświecenia Publicznego w dniu 1 (13) Czerwca 1833 r. zatwierdzoną; oraz

2) że wszelkie bezsporne czynności oczyszczania włościan dóbr prywatnych w Królestwie, mogą być dokonywane przez przybyłych z zagranicy jeometrów, nawet bez potrzeby zyskiwania patentu na jeometr.

Komisja Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. — S. p. Józef Gawlikowski, dziekan dóbr Godowa w Gubernii Lubelskiej, testamentem swym w dniu 30 Czerwca 1852 r. zapisał sumę rs. 7,500, na utrzymanie do procentu ucznia w szkołach Lubelskich, najlepiej uczącego się, z dobrą kondycją, nazwiskiem Gawlikowskiego, a jeżeli by takiego nazwiska nie było, innego, aby pilnego i moralnego, tak aby corocznie procent na jego edukację, przechodził fundusz procentu na drugiego innego i tak wicnie następne, aby tym sposobem dobrze prowadzący się uczniowie, mieli fundusz na edukację. Ponieważ obecnie wakacje stypendjum z powyższego zapisu, przeto Komisja Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wywa osoby interesowane, pragnące korzystać z rzeczonego dobrodziejstwa i mające do tego prawa, aby najdalej w ciągu dni 30tu od daty niniejszego ogłoszenia, złożyły Dyrektorowi Gimnazjum Gubernialnego w Lublinie metrykę urodzenia kandydata i świadectwo o stanie majątkowym jego rodziców, wydane i poświadczane przez właściwe Władze, które dane i poświadczane przez cenzurę o sprawowaniu się i postępie w naukach kandydatów, Dyrektor Gimnazjum przedstawi Komisji Rządowej do decyzji. — Dyrektor Wydziału, Rzeczywisty Radca Stanu J. Korzeniowski. — za Naczelnika Wydziału Tomczyński.

Dyrekcja Ubezpieczeń. — Zawiadamia, że Główna Kasa Oszczędności z Kantorem Pomocniczym, w Gmachu szkolnym, za Kościołem Ś-ego Aleksandra przy Alei Belwederskiej pomieszczonej — w tygodniu upłynionym do d. 22 Lipca (3 Sierpnia) r. b. włącznie, wydała książeczek nowych 124, na które, tudzież na dawniejsze w 674 wnioskach, złożono rs. 9,524 kop. 90. — Na żądanie zaś 88 uczestników (prócz procentu rs. 50 k. 33 1/2, należnego za rok bieżący od całkowitych odbiorów) wypłaciła rs. 3,102 kop. 29 1/2 i umorzyła książeczek 39. — Przepływa uczestników 15,442 posiada kapital rs. 614,217 kop. 3 1/2. — Prezes Wierniwicki. — Naczelnik Kancelarii Przedpełski.

Z Petersburga 30 Lipca.

Dep. tel. — Libawa 14 Lipca. Dziś miała szczęście przedstawiać się ICH CESARSKIM MOŚCIOM członkowie duchowieństwa, damy i kawalerowie zeszlachy, a Jego CESARSKA MOŚĆ raczyła przyjmować urzędników miejskich i zagranicznych konsulów. Następnie NAJJAŚNIEJSZY PAN odbył przegląd batalionu nowego pułku i szwadronu pułku dragonów JEGO CESARSKIEJ MOŚCI. Wieczorem ICH CESARSKIE MOŚCI raczyła być w teatrze.

Wiadomości z prowincji Kubańskiej.

Celem zimowych i wiosennych prz wojsk okręgu Kubańskiego w r. b., widać oczyszczanie przestrzeni przed górami pomiędzy rzekami Labą i Bielą z ludności nieuległej, przysposobienie tejże przestrzeni do kolonizacji, za pomocą robienia przekopów w nowo wyciekanych stanicach, dokonywanie istniejących już linii kordonowych i urządzenie nowych, w celu zastąpienia osiedlonych tam kozaków.

Skutkiem usiłowań oddziałów Żabińskich, cel ten, pomimo zawziętego oporu stawianego przez plemiona nieuległe, został w zupełności osiągnięty. W ciągu zimy, cała przestrzeń przeznaczona do zajęcia, oczyszczoną została z plemion tamiących, a natomiast urzędzone zostały przekopy dwunastu nowych stanic: 1 na rzece Fiurt, 5 na rzece Bieloi, 2 na Farsie, 2 na Psefirze, 1 na Chodzie i 1 na Malej Labie; z początkiem zaś wiosny, przybyła tam nowa ludność, która wzięła się niezwłocznie do wznoszenia domów.

Jednocześnie z urządzeniem stanic, ukończoną została linja Bieloreczyńska, która skutkiem zajęcia w końcu Kwietnia doliny Dachowskiej, o czym doniesionem było poprzednio, przytaka obecnie do gór śnieżnych pokrytych i ciągnie się od stacji Tęgnińskiej do gór, na przestrzeni 120 wiorst.

Z początkiem maja wszystkie wojska, przeznaczone do zajęcia kordonu, rozlokowane zostały stanowczo w nowych stanicach, posterunkach i pikietach, przez co cała niedawno zajęta przestrzeń pomiędzy rzekami Bielą i Labą, zabezpieczoną została od wtargnięcia z zachodu band rozbójniczych. Oprócz linii Bieloreczyńskiej, dla zastąpienia przestrzeni zajętej od strony południowej, urządzoną została Dachowska linja kordonowa, ciągnąca się od posterunku Psebskiego do doliny Dachowskiej, oraz ukończoną została linja Abadzecka przez urządzenie dwóch nowych stanic.

Po tych czynnościach, wojska okręgu Kubańskiego użyte zostały do dalszego przysposobiania kraju do osiedlenia nowych stanic kozackich, które mają być stanowczo urządzone w roku przyszłym wzdłuż rzek Pszechi i Kurdzypsu. W tym celu przedsięwzięte były w ciągu lata, w dolinach tych rzek, poruszenia zaczepne dla zmuszenia znajdujących się tam ludności nieuległej do opuszczenia i tej części kraju.

Z liczby działań wojennych, o których wspomina w swych raportach dowodzący wojskami okręgu Kubańskiego, zasługują na uwagę następujące:

W końcu maja przedsięwzięte było poruszenie wzdłuż rzeki Kurdzypsu, dla zbadania jej doliny i odparcia góralskiej zamieszkałej pomiędzy linją Bieloreczyńską, a wyl w wspomnianą rzekę.

W tym celu generał-major Tichocki, naczelnik oddziałów Żabińskich, skoncentrował okolo stacji Abadzeckiej (nad rzeką Bielą, o 25 wiorst powyżej Majkopu) oddział złożony z 7 batali, 6-u szwadronów i 4-eh sekcji kozaków, do czego przyłączono 4 dział. Oddział wymaszerował 26 maja, i przybywszy nazajutrz nad Kurdzyp, zajął pozycję przy ujściu r. Szanduk, wykonawszy poprzednio kilka rekonensansów w rozmaitych kierunkach. Przez cały czas tego poruszenia, nieprzyjaciel nie stawiał najmniejszego oporu, górale bowiem zajęci byli wyżeniem za Kurdzyp swych rodzin i mienia. Leez jak skora oddział przedsięwziął marsz odwrotny, na straż tylną powierzył napadła bania Abadzecków, z początku w niewielkiej liczbie, lecz następnie, zgromadziwszy się pod zasłoną lasu w liczbie okolo 700 ludzi pieszych i konnych. Abadzechowie uderzyli na szaszkę.

Nie wazając na gwałtowność ataku, 1-szy batalion Kubański i półbatalion zbiorowo-linijowy Nr. 4, które stanowiły straż tylną, spotkały z godnie nieprzyjaciela bagnetami i przy pomocy przybyłych posiłków, zmusiły górale do cofnięcia się.

W tej zawziętej walce, która trwała najwyżej półgodziny, zabito z naszej strony 8 żołnierzy, raniono zaś dwóch ober-oficerów (praporszczyk Ryżew z Apszerońskiego pułku piechoty i porucznik Dekanow z kaukaskiego batalionu linijowego Nr. 18) i 34 żołnierzy. Strata jaką nieprzyjaciel poniósł od naszej broni gwintowanej, ja- t bardzo znaczna. Po tej rozprawie górale nie niepokojili więcej naszych wojsk, tak iż oddział przybył nazajutrz bez przeszkody nad rzekę Bielą.

Gromadzenie się w znacznej ilości, między rzekami Bielą i Kurdzypem, band nieprzyjacielskich, wzmocnionych posiłkami przybyłymi z gmin niepodległych południowego stoku łańcucha gór Kaukaskich, zniwoliło generała -majora Tichockiego przedsięwziąć nową w dolinę Kurdzypsu wyprawę. W tym celu skoncentrowany został w Majkopie oddział złożony z 8 1/2 batali, 8-u szwadronów dragonów i 5-u sekcji kozaków, z 4 działami.

1-go czerwca oddział posunął się w górę lewego brzegu r. Bieloi. Od samego początku marszu, wojska zmuszone były odstrzebiwać się z gromadzącymi się bandami górali, które coraz bardziej wzrastały i broń u porczywie miejscowości przez którą oddział miał przechodzić. Najważniejszą rozprawę miała straż przednia przy zajęciu w. wozu Kurale. Pomimo to wojska coraz dalej posuwały się i stanęły na nocleg na przeciw stacji Jegerukajewskiej.

Następnego dnia oddział posunął się ku Kurdzypsu. Górale, w liczbie 2,000, zajmowali wzgórze; ponieważ atoli jednocześnie z poruszeniem frontem, część oddziału posłana była drogą okolną, nieprzyjaciel przeto nie mógł utrzymać się i cofnął się, poprzestając na ostrzelaniu ze strzelcami celnymi. Przybywszy do doliny Kurdzypskiej, oddział stanął u ujścia r. Chokadza.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Ogólne Sprawozdanie.

Zwykle uboga w świeże wiadomości wtorkowa pocztą, dziś prawie nie nowego nie przyniosła. Ciągłe tak sama panuje niepewność i niespokojność co do zamiarów Garibaldegó, która się okazuje ze środków ostrożności, przedsięwziętych przez rządy francuski, włoski i grecki. Ostatnia proklamacja Garibaldegó do młodzieży Sycylijskiej uspra-

wiedliwia zupełnie żywione obawy. Rząd tu-ryński jak się to okazuje z odpowiedzi p. Ratazzego na interpelację uczynioną mu w izbie, przedsięwziął wszelkie środki w celu przeszkodzenia zamierzonej wyprawie Garibaldegó, a sądzi że ma dosyć do tego sily. Tak, już nie dozwolił wylądować ochotnikom płynącym z Genui, ani w Neapolu ani w Palermo. Wojska francuskie wróciły na swe stanowiska nad granicą. Proklamacje Garibaldegó, jego mowy, sprawiły wzburzenie nie tylko w południowych Włoszech; według wiadomości podanych przez *Agenzie kontynentalną*, w prowincjach lombardzkich agitacja wzrasta, adresy, demonstracje następują jedne po drugich. W istocie musiał stan niespokojności dojść do bardzo wysokiego punktu, kiedy Wiktor Emanuel uznał za stosowne wydać proklamację, w której obiecuje w właściwej chwili odebrać się do narodu, to-raz zaś żąda porzucenia wszelkich zamiarów wojowniczych. Zdaje się, że głos ulubionego monarchy weźmie górę nad powszechną niecierpliwością uzyskania wiekiusiego miasta na stolicę. Zapewne bowiem i Garibaldi, który oświadcza się z takim przywiązaniem do osoby Wiktora Emanuela, potrafi jeszcze raz odnieść nad sobą samym zwycięstwo i nawet z poświęceniem chwiliowem własnej popularności, usłucha głosu rozsądku. Nie podlega jednak wątpliwości, że owo odracanie rozwijania kwestji rzymskiej, dalo taką przewagę stronnictwu krainowemu, które na oślep idzie do zamierzonego celu, nie wważając na przeszkody, na trudności, nie wważając, że tym sposobem mogłoby przyprowadzić kraj do zguby.

Według korespondencji z Trjestu, stanowisko Omara-paszy i jego armii w Czarnogórze, znacznie się zmieniło. Łatwe zwycięstwa tak napuszenie przedstawiane przez Serdar-Ekrem, były tylko wypadkiem podstepu wojennego. Turcy zajmując bez wystrzachu wieś Glawice, Gorlicę i inne, posunęli się do Orealuk, gdzie Czarnogórcy wnieśli nieznaczne szasnę. Ci ostatni słaby stawali opór i udali iż w nieładzie uciekają do Sagaracz, gdzie monej byli obwarowani. Turcy dali się złapać w zasadzkę i puścili się nieostrożnie w pogon. Natenczas Czarnogórcy wrócili się, wpadli na nich, rozproszyli i ścigając ich odebrali Orealuk i inne wioski połozyszy trupem okolo 3000 ludzi. Armia turcka cofnęła się do Spueznu, tak, że po raz dziesiąty rozpocznie nigdy nieskonczone dzieło najeścia na terytorjum czarnogórskie. Nagromadzenie na baguistych brzegach Cety 60,000 ludzi, wyrodziło choroby, wymagające się w skutku tradycyjnego niedbalstwa administracji tureckiej, i utrudniło zaopatrywanie wojska w żywność. Wszystko trzeba sprowadzać ze Skutari, to jest z Konstantynopola przez morze Adriatyckie, bo droga do Gacko i Nikiszcu, została przecięta przez Czarnogórców. W skutku przzerwiania komunikacji z Hercegowiną i wyprowadzenia ztamąd wojsk Derwisza-paszy, powstanie w tej prowincji znów się wznaga. Wukalowiec w Grahowie, gromadzi ochotników w celu atakowania Zubei i Sutorney. Powstancy zbierają się także w górach Duga i Drobnaeh, pod dowództwem Wukotiezza, w zamiarze połączenia się z Serbami, jeżeli na to okoliczności pozwolą.

Z powodu nowego odroczenia posiedzeń wiedeńskiej rady państwa, *Presse* wiedeńska, roztrząsa skutki piętnastomiesięcznej jej działalności. Naprzód powiada ona, że prawa których ułożenie zdawało się naturalnem, niezaprzedczonem, koniecznem następstwem ustawy, nie zostały jeszcze uchwalone. Nie wdając się w rozbiór, czyja w tem leży wina, trzeba przynajmniej, że najbliższe reformy nie zostały uskutecznione, że prawo karne i postępowanie karne, prawo stowarzyszenia się i prasowe, prawo o małżeńskich i dotyczących wyznań, po piętnastomiesięcznych posiedzeniach rady państwa, są w takim samym stanie, w jakim gabinet Bacha, gabinetowi p. Goluchowskiego, a ten ostatni p. Schmerlingowi pozostał w spadku, to jest, że są w zupełnej niezgodzie z ustawą. Trezba wszakże przyznać także, że rada państwa za słaba do inicjatywy, nie opuszcza żadnej okoliczności do naglącego zachećania gabinetu do przyspieszenia koniecznych reform. Za to dziennik wiedeński oddaje pochwały izbie za jej działanie pod względem gospodarczym, a mianowicie za sumienne prace przy roztrząsaniu budżetu. Lecz najwyższej stawia *Presse* polityczno-moralne skutki działań izby deputowanych. Choć w izbie deputowanych może nie okazało się wielkich politycznych zdolności, lecz co do dobrych chęci, gorliwości, sumiennosci i uczciwości, austriacka izba deputowanych śmiało może iść w porównaniu z zgromadzeniami reprezentacyjnymi wszystkich innych krajów. W innym artykule wstępnym, tenże dziennik wskazuje odwrotną stronę medalu, to jest, oskarża izbę deputowanych o brak planu, i temu brakowi planu ze strony większości przypisuje wszelkie zle. Po ferjach, według tego dziennika, izba deputowanych znajduje się na tem stanowisku, na jakim jest dzisiaj, to jest, że w zamian za żądane nowe od mieszkańców ofiary jakie deputowani narzucą krajowi, uchwalać podwyższenie podatków, ofiary o których konieczności każdy jest przekonany, nie będzie miała nie do ofiarowania, co by spełniające życzenia ludności, niejako ulżyło nowe nakładane ciężary.

Anglia. Londyn, 31 Lipca. Królowa, oraz młodzi książęta i księżniczki, udadzą się 1-go Września, po powrocie ze Szkocji, na łód stały. Królowa zabawi u dworu belgijskiego dwa lub trzy dni, a następnie uda się

na kilka tygodni do zamku Reinhardsbrunn, położonego w okolicy Gotha, a który książę Gotajski, szwagier Królowej, oddał do rozporządzenia Jej Krol. Mości. Królowa podróżować będzie incognito, pod nazwiskiem księżny Lankasterskiej. Książę Walji przybędzie do zamku Reinhardsbrunn w parę dni po Królowej, a zabawiwszy tam czas jakiś, uda się w odwiedziwy do swej siostry, małzonki księcia następcy tronu pruskiego. Dzień urodzin księcia Walji, przypadający 9-go listopada, w którym książę dojdzie do pełnoletności, nie może być z powodu załoby uroczyste przez dwór królewski obchodzony. W dniu tym książę Walji bawić będzie jeszcze u swej siostry i szwagra.

Polityka przestraszona przez rząd angielski w Chinach atakowaną była silnie w poniedziałek przez lorda Grey w izbie lordów; bronili zaś jej z powodzeniem książę Somerset i hr. Russell. W izbie gmin lord Palmerston, interpellowany w tej samej kwestji, oświadczył, że nie widzi bynajmniej aby kraj mógł zostać wiągnięty w wojnę. Opinią publiczną przynajmniej, że gabinet nie mógł trzymać się innej polityki jak tylko tej, jaką obrał dla zachowania położenia zyskanego przez Europę w Chinach. Szczęśliwym zbiegiem okoliczności, interesa handlu europejskiego i państwa Niebieskiego stykają się w przesileniu obecnem.

Rząd chiński, w celu uorganizowania swych sil lądowych, zwrócił się do amerykańska pulkownika Warda, a dla uorganizowania marynarki wojennej, do oficera marynarki angielskiej kapitana Osborne. Miasta chińskie ze swej strony ponoszą wydatki na swą obronę; miasto Kanton podpisało się na 100,000 funt ster., za które kupione zostaną łodzie kanonerskie przeznaczone do krążenia na rzece.

W archipelagu indyjskim rządy angielski i holenderski postanowili działać wspólnie dla znieszenia malarjskiej rozbójniczo morskiej. W wyprawie tej wezmą udział siły morskie angielskie, francuskie, holenderskie i hiszpańskie.

W stosunkach rządu angielskiego z niektórymi państwami obecnymi spostrzec się daje zastosowanie nowej co do pożyczek zasady. Wiadomo, że dla przyspieszenia pożyczki marokańskiej, rząd angielski zawarł z Cesarzem marokańskim traktat, mocą którego angielscy ajenci dyplomatyczni i konsularni pobierają w Marokko opłaty celne, stanowiące gwarancję pożyczki. Gdy niedawno Turcja zawarła w Londynie znaczną pożyczkę, rząd angielski udzielił sankcję do mianowania w Konstantynopolu komisji anglo-tureckiej w tymże samym celu i wyznaczyła do kierowania temi czynnościami osobnego komisarza. Obecnie pp. Baring ogłaszają 6-procentową pożyczkę miliona funt ster. dla Wenezueli; pożyczka ta oparta zostanie na opłatach celnych pobieranych w portach La Guayra i Puerto Cabello. P. Orme, sprawujący interesa angielskie, upowazniony został do pobierania, łącznie z agentem panów Baring, opłat pomienionych.

Rzeczypospolite Peru i Ekwator prowadzą czas długi spor co do posiadania terytorjum, trzymanego obecnie przez Peru, a o które dopomina się Ekwator. W tym sporu wynika wojna i zablokowanie Guayaquilu. Ponieważ angielscy Ekwatoru kredytowcy mają prawo pobierania w tym porcie opłat celnych, blokada jego przeto jest szkodliwą dla interesów angielskich. Skutkiem tego rząd angielski wystąpił z silną protestacją. Teraz donoszą, że rządy obu pomienionych rzeczypospolitych przystały do pośrednictwa Anglii w tej kwestji i na jej decyzję. Jednocześnie Peru zamierza zaciągnąć nową w Anglii pożyczkę.

Z wykazu handlowego za czerwiec r. b. okazuje się, że wywóz wynosił 9,707,000 funt ster., czyli o 5 1/2 pCt. mniej niż w tejże epoce r. 1861, oraz o 6 blisko pCt. więcej niż w czerwcu 1860. Za cale zaś pierwsze półrocze r. b., wywóz stanowił o 2,828,000 funt ster. mniej niż w r. 1861 i o 4,705,000 funt ster. mniej niż w r. 1860.

Austria.

Wiedeń, 2 Sierpnia. Izba deputowanych odroczyła wczoraj swe posiedzenia na 6 tygodni. Tak narezecie zgromadzenie, które obradowało w ciągu 15-u miesięcy, rozeszło się w chwili najżywiejszych upałów, czyniących dalsze jego prace nader uciążliwymi. Po tak długiej w domach swych nieobecności, deputowani będą narezecie mogli obejrzeć się w swem gospodarstwie i załatwić własne interesa. Znojne atoli prace 15-miesięczne rady państwa, pozostały dla rozwoju życia konstytucyjnego w monarchji austriackiej prawie zupełnie bezowocnymi.

Naradni Listy z dnia 1-go b. m. donoszą, że wyrok sądu krajowego, skazujący Dra Grega, redaktora pomienionego czasopisma, za przekroczenie drukowe, na 4 miesiące więzienia w kajdanach i 1,300 zł. reń. kary, obstrzony został przez sąd drugiej instancji w ten sposób, iż Dr. Greger ma odsiedzieć w więzieniu w kajdanach 10 miesięcy i zapłacić 3,000 zł. reń. kary.

Wenezja, 29 Lipca. W sferach militarnych obiega wiadomość, że wkrótce mają być udzielone awanse wyższemu figurom armji, a między innymi ze arcyksiężą Albrecht ma być podniesiony do stopnia feldmarszalka. Dla uniknienia atoli zbytbnego przecięcia budżetu, i tak już przeholowanego, wszystkie awanse na wysokie stopnie wojskowe będą li-tylko honorowe, bez podwyższenia plac dotychczasowych. Co do feldceugmistrza Benedekca, zostanie on zatwierdzony w tej godności.

Podeszły feldmarszałek hr. Nugent, który zachorował był niebezpiecznie w Fiume, wrócił do zdrowia i spodziewany jest za kilka dni w Wenecji, gdzie zabawi na zimy. Feldceugmistrz Benedek wróci na początku września do Werony na swe stanowisko i obejmie znowu dowództwo nad drugą armją.

Francja. Paryż, 31 Lipca. Spodziewają się tu, według jednych 15-go Sierpnia, według drugich jeszcze prędzej, pewnego rodzaju oświadczenia, czy to ustnie wypowiedzianego przez Cesarza, czy też ogłoszonego w *Monitorze*, wyrażającego stan różnych będących na porządku dziennym kwestji. Otaczające je cienie i niezadowolanie ich, utrzymują tak w umysłach, jak i interesach szkodliwą dla nich niepewność. Kwestja rzymska jest podobno najważniejszą ze wszystkich; skutkiem wzbudzenia przez nią namiętności niepokojów, stała się ona we Francji nie tylko kwestją zewnętrzną, lecz także kwestją spokojności wewnętrznej. Dwa lata już wywołuje ona najżywsze rozprawy w Ciele prawodawczem i senacie, bez żadnego pożytku, dla tego zdaje się, że rząd francuski chce z nią skończyć. Zapewniają, że p. de Lavalette, zażądał aby kardynał Antonelli kategorycznie odpowiedział na pojednawcze, ciągłe stawiane dworowi papieżkiemu propozycje, przed końcem bieżącego roku, a to w celu aby kwestja rzymska nie była już przedmiotem rozpraw w ciele prawodawczem, nie pochłaniała jak w latach zeszlach, czasu, uwagi i pracy deputowanych.

Co do ogłoszenia jednak takiego obrazu stanu politycznego, niektórzy sądzą, iż może tak jak zapowiedziane ogłoszenie obrazu stanu finansowego ułożonego przez p. Foulla nie przyjdzie do skutku. Podają nowy następujący sposób załatwienia kwestji weneckiej, która ma co najmniej zaletę niespodzianki. Cesarz austriacki dla pozbycia Wenecji w sposób nie włączający godności, kiedy zatrzymywanie tej prowincji przeszkadza regularnemu rozwojowi innych części państwa, przyprowadzenie budżetu równowagi i w pewnym czasie musiałoby wywołać smutne wypadki, ma oddać czy to samemu Wiktorowi-Emanuelowi, czy też księciu Humbertowi rękę jednej z arcyksiężniczek z Wenecji w posagu; pierwsza Królowa Włoska dalaby swemu małżonkowi koronę wenecką.

W Madrycie podobno liczne intrzygi walczą pomiędzy sobą za i przeciw uznaniu Królestwa Włoskiego, lecz większy wpływ na Krolowe wywiera podobno stronnictwo przeciwne temu uznaniu. W układach pomiędzy Anglią i Francją, mających doprowadzić do ostatecznego porozumienia między temi mocarstwami co do sprawy amerykańskiej podobno nastąpiła zwłoka, a mianowicie podobno oczekują rezultatu walki, jaka nastąpi teraz pod Richmondem.

Projekta Garibaldegó ciągle zajmują umysły; zapewniają, że opuścił on już Sycylię i udal się niewiadomo gdzie, a kiedy buma wyobraźnia już widzi jego ochotników na wybrzeżach państwa koscielnego, listy z Konstantynopola najsilniej upewniają, że oczekiwany jest w Czarnogórze. Zawsze niespokojność, jakkolwiek nie uzasadniona trwa ciągle; rząd francuski udzielił najsurowsze instrukcje wysłanemu nad brzegi rzymskie kapitanowi okrętu Pothua, a dwa francuskie parowce pilnują wejścia do zatoki terracynskiej. Cesarz nawet, jak zapewniają, polecił p. Thouvenelowi, aby z powodu ważnych mogących zajść wypadków, skrócił termin udzielonego mu urlopu.

Moniteur de la flotte obok rozkazu dziennego generała Lorencez do wojsk po bitwach z 13 i 14-go, niezawierającego żadnych nowych szczegółów, podaje wiadomości, że jednocześnie z Orizabą miała być atakowana i Cordova, gdzie stoi pułk piechoty marynarki. Jednakże nieprzyjaciel, który w tym celu zgromadził się przed Cordovą, gdzie wszakże oddział francuzów, baczną daje uwagę i gotów jest odeprzeć wszelki atak. Cordova niema żadnych fortyfikacji, ani nawet żadnej cytadeli do obrony.

Według wiadomości z Meksyku podawanych przez *Patrie* general Comonfort, został mianowany dowódcą wojskowym w stanie Tamaulipas z poleceniem aby zapewnił zaopatrywanie armji w broń i amunicję, które tamteży bywają przywożone z Ameryki; dla przeszkodzenia tej kontrbandzie wybrzeże Tamaulipas ściśle jest blokowane przez statki francuskie, lecz dla tego aby nie przeszkadzać handlowi wszystkie statki obce mają być wpuszczone do portów, jeżeli dobrowolnie poddadzą się poprzedniej rewizji dla przekonania się, iż nie wiozą ani broni ani amunicji.

Cesarz podpisał wczoraj podwyższenia w stopniach w marynarce z powodu wypraw meksykańskiej, obniżenie i kochichmiskiej. W liczbie tych nominacji znajdują się trzy na wice-admirałów, wiele na oficerów różnych stopni, a także nagrody w krzyżach i medalach wojskowych.

Włochy.

Taryn, 29 Lipca. Wypadki sycylijskie na prawdę zajmują umysły, chociaż depesze dotychczas dosyć pomysłne przynoszą wiadomości. Gabinet, jak wiadomo, postanowił odwołać marg. Pallavicino, który mimowoli może stał się narzędziem stronnictwa krainowego, i tymczasowo powierzoną p. de Ferraris prefektowi z Nola, pełnienie obowiązków prefekta Palermo, do czasu przybycia generała Cuggia.

Stronnictwo krainowe od dawna miało zamiar sprzeciwić się zmianie prefekta, a p. Crispi zagroził nawet w izbie deputowanych wojną domową. W tym celu w niedzielę w Palermo urządzono tak zwaną pokojową manifestację. Według nadeszłych depesz, garda narodowa rozproszyła zbiegowisko i wszystko skończyło się na zwykłych okrzykach. Gabinet jednak przedsięwzięć ostrożności i wysłał wojsko na południe, i dziś nawet udali się tam pulki stanowiące załogę w Turynie. Ze jednak nie zbyt wielkiego nie grozi, i że to tylko są środki ostrożności, dowodzi między innymi i ta okoliczność, że generał Cuggia nie wyjechał tak zarządcą do Palermo, i czeka na zamknięcie posiedzeń izby deputowanych której jest członkiem.

Co do Garibaliego niewiadomo co robi; codziennie niby to, w innym miejscu ma wyjazdować, lecz zdaje się iż nie ruszył się z Palermo. W północnych Włoszech panuje zupełna spokojność. Wprawdzie ponieważ oficerowie a nawet podoficerowie garybaldyjscy są w Sy-cylii, wzburzenie może się dać użuć tylko w tym jednym punkcie, który obrany przez nich został za widownię ich działań.

Powiadają że Garibaldi nim przedsięwzięcie tajemnicza wyprawa, uda się do Neopolu. Generał La Marmora przedsięwziął środki w celu utrzymania porządku w każdym wypadku. Wiadomo że rząd nie dozwoli na żadną wyprawę, mogącą narazić losy kraju i że ma do tego dostateczną siłę. Dla tego kursa na giełdzie wznoszą się; wprawdzie poprzednio ogromnie spadły z powodu pogłosek o wyprawie Garibaliego.

Gazzetta del Popolo daje naukę deputowanym opozycji, którzy ciągle wychwalają przymierze angielskie a deklamują przeciwko rządowi francuzkiemu. „Przypuściwszy nawet, powiada ona, że mace słuszną, czyż nie należy dodać: Możemy jeszcze potrzebować Francji; a wasza mowa niegodna jest ludzi, którzy pyszną się iż są potomkami Macciavela.”

Parlament prowadzi dalej uczciwie swe prace, którym prawdziwie zwrotnikowy upał tym więcej nadaje zasługi. W tej chwili uchwalają prawo i o irygacji w Louclinie. Większa część artykułów jest przyjęta. Jednakże jutro dopiero praca ta będzie ukończona, ponieważ dwa artykuły zostały odesłane na powrót do komisji. P. Pepoli bronił tego projektu z zapalem i zreszłością. Bardzo dobrze uczynił, że przedstawił korzyści obszernego dobrego systemu nawadniania: podniesienie się wartości ziemi, dochodów skarbu i t. d. Tenże minister będzie musiał niedługo ważniejszą stoczyć walkę co do Towarzystwa kredytu ziemskiego, jeżeli neapolitańscy deputowani nie potrafili uzyskać pierwszeństwa dla prawa o kolejach neapolitańskich, w którym to razie, prawo o towarzystwie kredytu ziemskiego odłożone będzie do listopada.

P. Petrucci della Gatina ogłosił w tych czasach broszurę pod tytułem „*szwart z palacu Carignan*”. Jest to zrzeczna, pełna rzetelności satyra na jego kolegów, a mianowicie na *consorterię* neapolitańską. Skutkiem tego, syn jednego z deputowanych wyszydzonych, wyzwał p. Petrucciego na pojedynek.

WIADOMOŚCI TELEGRAFICZNE.

Turyń, 2 Sierpnia. Na dzisiejszem posiedzeniu senatu p. Ratazzi w odpowiedzi na interpelację p. Odofredo go oswiadczył, że rząd dokłada wszelkich starań, aby zapobiedz rekrutowaniu ochotników. Co się tyczy wypraw, o jakich od kilku dni krąży pogłoski, rząd postanowił nie dozwolić na nie i w tym celu przedsięwziął stosowne środki.—Francuzi zajęli na nowo stanowiska nad granicami państwa papieżkiego.—Z Palermo donoszą pod datą dnia dzisiejszego, że tymczasowy prefekt w Palermo wydał proklamację, następującą treścią: Od niejakiego czasu panuje wzburzenie umysłowe, co do pogłosek, jakoby rząd nie był przeciwnym ostatnim wypadkom, trzeba nadmienić, że tylko legalność nie dozwoliła mu użyć siły, do zapobieżenia tymże. Gdy obecnie stowarzyszenia są zabronione, a prawo zakazuje przedsięwzięcia samowolnych środków wojennych, rząd nie może dłużej okazywać się pobłażliwym, i musi wszelkimi użyć sposobów, aby podobnym stowarzyszeniom stawić tamę. Ci, którzy dali się udłudeć, niech raczej powracają do domowego ogniska; rząd nie może zaniechać swej powinności. Nikt, jakkolwiek jego imię mogłoby być drogą ojeździe, nie może przywłaszczać sobie praw służących wybranemu przez naród Królowi Wiktorowi Emanuelaui.

Turyń, 1 Sierpnia. Sprawozdawca komisji, której powierzono zbadanie projektu oddającego budowę kolei żelaznych neapolitańskich stowarzyszeniu Rothschild-Talabot, złożył swe sprawozdanie z propozycją kilku zmian. Projekt do prawa zatwierdzający układ z panem Frémym co do towarzystwa kredytu ziemskiego włoskiego, nie będzie roztrząsany przed zamknięciem obecnego posiedzenia, lecz zostanie odłożony do przyszłych posiedzeń, to jest do miesiąca października.

London, 2 Sierpnia. Wiadomości nadesłane z Nowego-Jorku pod datą 22-go Lipsca, parostatkami Europa, donoszą, że ochotnicy w malej tylko liczbie wstępują w szeregi i że ponownie zostały obliczenie wynagrodzenia. Gubernator stanu Ohio oświadczył w proklamacji, że jeżeli kontyngens wojenny nie zostanie przez ochotników zapelniony, w takim razie zarządzi pobór do wojska. Nastąpiła ogólna zamiana żołnierzy wojennych. Dalsze wiadomości z Nowego-Jorku pod datą 24-go Lipsca, donoszą, że część korpusu generała Pope stoczyła pod Fredericksburgem pomysłną walkę ze skonfederowanymi i spaliła ich obóz. Prezydent Lincoln upoważnił w proklamacji zajęcie wszelkich posiadłości skonfederowanych na cele wojenne, nie wyłączając niewolników.

Turyń, 2 Sierpnia. *Monarchia nazionale* donosi, że młodym ludziom, którym nie dozwolono wyjazdować z Neapolu, w skutku środków ostrożności przez rząd przedsięwziętych, także i w Palermo wyjazdować zabroniono. Garibaldi wyjechał dziś do lasu pod Ficuz-

zo w prowincji Corleone. Wydał on tam proklamację do swoich towarzyszy, w której pomiędzy innymi żąda scislej karności, bez której żadna armia istnieć nie może, prosi o dalsze ich dla siebie zaufanie i objawia, iż nie im obiecywać nie może, jak prace i trudy.

Paryż, 1 Sierpnia. Francja i Prusy podpisały traktat handlowy, zaraz po zatwierdzeniu go przez izbę panów, to jest w Sobotę lub w Poniedziałek, — ale bez zamiany ratyfikacji.

Paryż, 2 Sierpnia. *Monitor* podaje wiadomości z Chin, podług których wojska przelamanych nie doznały klęski. W walkach poprzedzających śmierć admirała Protet, zawsze odnosily one zwycięstwa.

Wiedeń, 3 Sierpnia. Według pewnych wiadomości, pruski poseł w Konstantynopolu, otrzymał instrukcję, aby wszelkimi silami starał się doprowadzić do skutku zawieszenie broni w Czarnogórze.

Turyń, 1 Sierpnia. Pułkownik Aserbi, generalny intendent armji południowej, został aresztowanym. *Monarchia nazionale* zaprzecza pogłosce o wyjeździe Garibaliego do Messyny. Jen. Cuggia, nowy prefekt w Palermo, wyjechał objąć swe urządowanie. Poseł Króla Portugalskiego, będzie w niedzielę przyjmowanym przez Króla Wiktora Emanuela na uroczystem posłuchaniu.

Turyń, 2 Sierpnia. Proklamacja królewska: „W chwili gdy Europa mądrości Włoch hold oddaje, boleśnie widzieć, że zasłепieni młodzi ludzie, zapominając obowiązku wdzięczności względem najlepszego sprzymierzeńca, nazwisko „Rzym” za hasło wojenne używają. Gdy godzina wybije, głos Króla da się słyszeć. Wszelki inny głos jest wezwaniem do buntu, do wojny domowej. Odpowiedzialność, surowość prawa spadnie na tego kto głosu Króla nie usłucha. Król strzedz będzie godności korony i parlamentu, ani mógł słusnie od Europy zupełnej sprawiedliwości dla Włoch wymagać.” W izbie deputowanych powiedział Ratazzi, że ma nadzieję, iż Garibaldi się do tego zastosoje i wojny domowej się uniknie, gdy Król oznajmił swą silną wolę.

WIADOMOŚCI ROZMAITE.

— Dzień wczorajszy był na pół pogodny, początek dnia pogodny, lecz po g. 10-jej rano nieco całkiem pochmurze, od g. 5-jej w. na pół pogodnie. Przed południem panował wiatr zachodni mierny, po południu północno-zachodni mierny. Powietrze chłodne, średnia temperatura dnia jest 13 $\frac{2}{3}$ stop. R. o 2 $\frac{1}{2}$ stop. niższa od normalnej, największe ciepło po południu 17 $\frac{1}{2}$ stop., najmniejsze w nocy 10 stopni R. Barometr zwolna wzniósł się, średnia jego wysokość jest 750,87 milimetrów. Elektryczność 15 stopni. Na słonecznym pięciu małych gramów piasku.

— Feliks Lewandowski, lat 55 letni, mieszkaniec miasta Szreńska, w powiecie Mławskim, dnia 4 Lipsca r. b., kopał w dole gliny; ziemia się oberwała i na śmierć go przysięgnęła.

— We wsi i gminie Grochów, powiecie Siedleckim, dnia 4 Lipsca r. b., wszął się pożar, skutkiem którego spaliła się gorzelnia, browar i około 1,200 garny okowity.

— Z rzadkiem dosyć w naszym wydawnictwie spotykamy się zjawiskiem, bo z dziełem zasadniczym o ekonomji politycznej, do napisania którego spowodował młodego autora, p. Zygmunta Danżla, „brak ogólnych pojęć ekonomicznych w kraju naszym czuść się dających i brak źródeł w ojczystym języku.” Dzieła jego, noszącego napis, *Ogólne zasady ekonomji politycznej*, ukazał się na widok publiczny tom I-ym, zawierający trzy części: o produkcji; o ludności i o cyrkulacji. Autor w dziele swem „starał się ugrupować poglądy nowoczesnych lepszych autorów, połączyć je z własnymi ideami i z zastosowaniem uwagi, gdzie można i o ile można było, do własnego kraju.” Zbyt poważnie to jest dążyć, aby w polskiej wzmiance można stanowczo o niem wyzrecz zdanie, nie możemy powstrzymać się wszakże od zrobienia kilku uwag. Sam autor w króciutkiej przedmowie oświadcza, iż część o ludności, w istocie uważa za ostatnią i że należałoby ją umieścić na samym końcu, lecz że by obydwad tomy z jakich składa się ma jego dzieło były „proporcjonalne”, umieścił ją na drugim miejscu, a dla tejże samej przyczyny Banki i Kredyt, jakkolwiek miałyby większe zastosowanie przy cyrkulacji, zamierzał umieścić w tomie drugim w części traktującej o finansach w ogóle. Takie przeniesienie części i przedmiotów, uważamy za lekceważenie nauki, która według naszego zdania tak jest ścisła i tak ściśle powinna być traktowana, że wszystko powinno być na swoim właściwym miejscu, a najmniejsza zmiana porządku nie tylko wyczerpie części, ale nawet pojedynczych artykułów, choćby dla „uproszczenia” wielkości tomów, w takim razie staje się niemożliwą. W nauce, tak jedno z drugiego powinno wypływać, tak jedno na drugiem się opierać, taki powinien panować wewnętrzny związek, że najmniejsze pogwałcenie go zagrażać musi harmonii całości. Jak młody autor dłużej porucza w swym przedmowie, kiedy dokładniej wytrawi swe „ideje”, kiedy utworzy sobie z nauk jedną całość i własny na nią pogląd, na tenażs pojmie potrzebę takiej ścisłości, takiej konsekwentności. Tenże sam zarzut musimy zrobić co do porządku w jakim autor traktuje w części pierwszej, czynnikami produkcji; z niemalym bowiem zadziwieniem spotykamy, pracę człowieka po kapitale, która zawsze jest jego źródłem. Nie możemy także pominąć zbytznego używania przez autora cudzoziemskich wyrazów, że już nie nie wspomniemy o produkcji, cyrkulacji, ale w żadnym razie nie możemy zgodzić się na używanie wyrazu kompanja, kiedy sam autor nie raz zmuszony jest zastąpić go wyrazem polskim, doskonale rzecz maulującym i wprowadzonym do naszego prawodawstwa, — jakim jest wyraz spółka. Podobnego używania wyrazów obcych zamiast naszych znanych i uartych, moglibyśmy wiele podać przykładow. Kiedy język nasz jest tak bogaty, wstyd zapożyczać od obcych, to co mamy swego. Jak-

kolwiek w dziele młodego pracownika spotkalismy kilka części słabych, mianowicie o *ucartości*, zupełnie nie stojących na wysokości obecnej nauki, nie możemy jednak nie oddać mu słusznej pochwały za dokonaną już pracę, biorąc ją za zadatek dalszego kształcenia się na tej drodze, co może mu z czasem zjednać zaszczytne miejsce w piśmiennictwie krajowem.

— *Drogi żelazne i wóz rozpędowy czyli smigowy*. Wszystko co ułatwia wzajemne zbliżenie ludzi, przyczynia się najbardziej do cywilizacyjnej nauki. Dla tego ulepszone drogi komunikacji, są niezbędnym narzędziem cywilizacji. Podług większej lub mniejszej ilości komunikacji w państwie można wnioskować zasadnie o jego cywilizacji, a następnie i o pomyślności. Pod tym względem drogi żelazne powinny zająć miejsce zaszczytne w historii postępu XIX wieku. Jeśli słusznem było zdanie uczonych helenistów, że bliskie miast klasycznej Grecji sprzyjała ich wzajemnemu rozwojowi, to sieć dróg żelaznych, wiążąca i zbliżająca prawie wszystkie ważniejsze miasta świata, zapowiada świetny i godny zadośćci los przyszłym pokoleniom. W obecnej chwili nie możemy jeszcze przewidzieć wszystkich możebnych następstw w przyszłości, z powodu rozwoju dróg żelaznych. Poznanowanie wzajemne narodowości, sławione tak wysoko i sprawiedliwie, jest pierwszym wynikiem wzajemnego zbliżenia narodów, i między innymi, bezpośrednim rezultatem udoskonalonych dróg komunikacyjnych. Wymiana idei i wzajemna wymiana darów natury i plodów przemysłu, zabezpieczającą najbardziej oddalone okolice od ślepego oskurantyzmu, stagnacji umysłowej i przemysłowej, oraz głodowej śmierci, może być tylko przy udoskonalonych komunikacjach. Drogi żelazne dają także możność koncentrowania sił dla zapobieżenia wewnętrznemu niebezpieczeństwu i przywrócenia prawdy oraz sprawiedliwości, na wypadek jakich nadużyć wewnętrznych.

Ogólne jednak rozszerzenie ulepszonej drogi komunikacji szło nader powolnie. Starożytne narody azjatyckie i afrykańskie miały na względzie tylko drogi karawanowe i dla tego nie troszczyły się o ich dobroć i trwałość. Grecy tylko, dla przejazdu wozów ofiarnych budowali w niektórych miejscach wyborne drogi. Rzymianie troszczyli się głównie pod względem strategicznym o budowę dróg dogodnych w niektórych punktach. W średnich jednak wiekach nie zwracano wcale uwagi na ulepszenie komunikacji. Bogate miasta łączyły się wówczas z sobą tak okropnymi drogami, że powozy ciągle się wywracały lub grzeźły głęboko. Powozowa jazda z oplakaną koniecznością zwolniała się modą i oznaką dobrego tonu. Drogi wiejskie, przechodzące zwykle przez pustę okolicę lub wśród nudnych chat biednej ludności wiejskiej, dostępne tylko były dla jeźdźców lub bydła jucznych. Dla tego do jazdy wierzchem uważana była za konieczność dobrego wychowania, a nawet podniesiona do stopnia sztuki szlachetnej. Za to jednak w owej smutnej epoce wszelkie stosunki i handel były nadzwyczaj ściśnione. Karawany bydła jucznych postępowały nader powolnie. Ciężkie ładunki były niemożliwe. Wszelkie towary wielkiego ciężaru musiały szukać konsumentów jedynie w miejscach swej produkcji. Koszt przewoźny był tak wielki, że odpowiadał cel zakazowemu na wiele towarów. Rozkoje utrudniały jeszcze bardziej wszelkiego rodzaju stosunki. Targowiska były niestosowne po kilka miesięcy na rok. W jednym miejscu produkta rolnej gniły, a dość bliskim sąsiadom zbywało na niezbędnych potrzebach. Taki porządek rzeczy trwał całe wieki. Ulepszone drogi komunikacji pojawiły się dopiero niedawno i są rezultatem nowszych poglądów polityczno-ekonomicznych. Upowszechnienie zaś dróg żelaznych stanowić będzie w rozwoju ekonomicznym narodów taką epokę, jaką drak stanowił pod względem rozwoju umysłowego.— Drogi żelazne jednak, przy obecnej ich budowie, są zawsze nader kosztowne, i dla tego jednym z głównych zadań jest zrobienie ich tańszymi. Prób w tym przedmiocie było wiele. Jedną z nich, ważniejszą, widzieli mieszkańcy Petersburga w *samowozie* p. Baranowskiego. Obecnie pospieszamy z doniesieniem, iż gotują się znnowu podobne próby z *wozem rozpędowym* p. Szuberskiego. Przed dwoma laty ogłoszony był w „*Żurnalu Putiej Soobszczentija*” (Dzienniku Dróg komunikacji), ten dowcipny wynalazek inżyniera rosyjskiego. Wiele techników zainteresowało się nim wówczas nadzwyczajnie. Próby dokonane z modelem, okazały się zadawalniającymi i dla tego wynalazca zamierza teraz przystąpić do prób na większą skalę.

Dla poprowadzenia drogi żelaznej konieczną jest rzecz uskutecznić nasyp o ile można poziomo, a zatem dokonać wielkie nasypowania, rozkopowania, budować mosty, tunele i liczne inne budowle. Proponowany przez p. Szuberskiego przyrząd, ma na celu zmniejszenie kosztu budowy i eksploatacji dróg żelaznych w miejscowościach nierównych, a mianowicie zniesienie kosztu budowy do połowy, a eksploatacji do jednej trzeciej. Przyrząd ten, składający się z systemu kół rozpędowych i nazywany *wozem rozpędowym*, ma być używany do wciągania i spuszczenia pociągów po spadzistych pochyłościach dróg żelaznych. Przeciępiony do pociągu, będzie on miarkował szybkość jego ruchu przy zjeździe z góry, a następnie zaoszczędzoną szybkość zużyje przy wjeździe pod górę. Tym sposobem lokomotywa będzie mogła ciągnąć pociąg towarowy w znacznych pochyłościach, nie zwiększając wydatków na siłę poruszającą. Inni słowo wóz rozpędowy daje możność przeprowadzenia dróg żelaznych po pochyłościach i zmniejsza ilość robot ziemnych oraz budowli szlucznych. Wynalazca, na zasadzie wywodów teoretycznych, wykazuje ilość moźności korzystać z użycia wozu rozpędowego. Powróćmy jeszcze do tego przedmiotu, skoro dowiemy się o wypadku onych prób na większą skalę dokonywać się mających.

— P. Brandl, archiwariusz miejski w Brnie (*Bräun*), oddał do druku dokładny, ściśle historyczny traktat o założeniu kościoła Wlebradzkiego. Pracę tę autor dedykuje historjografowi czeskiemu, Drowi Fran. Palackiemu. — Nakładem i drukiem p. Hynka Szibla.

wyszła w Płznie *Skola deklamatorni*, dla czeskich szkół niższych i średnich ułożył Józ. W. Nikolau; zeszyt pierwszy wydanie drugie. Zeszyt ten obejmuje utwory poetyczne, stosowne do deklamowania dla dzieci szkół elementarnych.

— P. Ludwik Prochazka, niezmordowany pracownik na polu muzyki czeskiej, wydał własnym nakładem nową swą pracę: *Scąjki k seveu! Píseu vlastenska od Bedricha Peszky*. *Pro jeden hlas z prawodem piano*. Muzykę tę do pieśni p. Fryderyka Peszki, p. Prochazka dedykował księżu Rudolnowi Turn-Taksisowi.

— P. Michał Hornik, gorliwy na polu piśmiennictwa serbo-łuzycyjskiego pracownik, w artykule zamieszczonym w jednym z zeszytów *Casopisu Tonarstva Maticy Serbskeje*, zwraca uwagę na dykejonarz Tadeusza Paacka (*Taadaucus Patzak*), księdza ze zgrupowania Cystersów, który bawiąc czas bardzo długi w Łuży, nauczył się dokładnie języka tamecznego. Dykejonarz ten z zeszłego wieku, pozostał dotąd w rękopiśmie, tak samo jak wiele innych dawnych dykejonarzy serbo-niemieckich i niemiecko-serbskich.

— Nakładem Kobra wyszedł w Pradze zeszyt szósty i ostatni przekładu z polskiego na język czeski trzytomowej powieści historycznej Mikołaja Czajkowskiego, pod tytułem „*Szwedzi w Polsce*” (*Svedoe w Polsce*).

JURISPRUDENCJA.

(Dalszy ciąg, obacz Nr. 172)

2. Uważa dalej autor, iż widocznie się okazuje, że nasz dodatek do art. 291 Kod. Pol. będący, który brzmi:

„albo w ciąglem posiadaniu dzieci prawych pozostawia”

ma zastosowanie do przypadku, gdy oboje rodzice zmarli, nie uznawszy dziecka ani przed ani w samym akcie małżeństwa.

Zdania tego nie możemy podzielić i przeciwnie mniemamy, że wcale się to widocznie z rzeczonego artykułu nie okazuje, a zdają, iż rzecz ta a priori, z powodu jakoby widoczności, decydowaną być nie może, lecz owszem, że względu na swą ważność, dokładnego rozbioru przedwzrostkiem wymaga. Bo i w czem autor upatrywać mógł tę widoczność?—chyba tylko w wyrazie „pozostawia”, domyślając się po takowym „zszedłszy z tego świata”. Lecz na czem znnowu ów domysł opiera?—pozostawic, nie jest toż samo co umrzeć, odumrzeć;— pozostawic w stosunku do osób, do rzeczy, oznacza w ogóle oddać się: ktoś wprawdzie mógł umrzeć pozostawiając dzieci i majątek, lecz mógł zginąć, emigrować i chociaż żyje pozostawic dzieci i majątek,—ktoś oddał się jedynie z pewnego miejsca, a pozostawił towarzystwo, w którym się znajdował, pozostawił jakiś przedmiot do niego należący.

Pozostawic odnośnie do praw, nietylko śmierci, ale nawet oddalenia może nie wyrażać, oznaczając i dalsze onych trwanie. Ojciec synowi, wychodzącemu w związku małżeńskim, nie zapisał na własność majątku oddanego mu dawniej w czasowe posiadanie, lecz pozostawił go nadal w używaniu takowego,—rodzice nie uznali dziecka naturalnego ani przed ślubem, ani w akcie małżeństwa i tą formą nie uznawali go, lecz pozostawili go po ślubie w ciąglem posiadaniu stanu dzieci prawych;—słowem wyraz pozostawic jest neutralny, sam przez się nie ma wyraznego znaczenia, odnosi się do tego i określa to tylko, o czem przed nim była mowa. — A ponieważ w art. 291 K. P. mowa jest ciągle o małżeństwie — i tak: „dzieci nie w małżeństwie zrodzone, etc.” mogą być uprawnioniem przez małżeństwo ich rodziców następnie zawarte, jeżeli ci przed małżeństwem prawnie je uznali, lub gdy je przy spisaniu Aktu małżeństwa uznają, albo w ciąglem posiadaniu dzieci prawych pozostawia”—nigdzie zaś nie ma mowy ani myśli o śmierci, wyraz więc pozostawic, widocznie odnosi się tu do wyrazu małżenstwo, tylokrotnie w jednym i tym samym perjoście powtórnego — wskazuje trzeciąbepośrednią epokę, w której jeszcze dzieci naturalne mogą być uprawnioniem — i kaže się widocznie domyślać wyrazu małżenstwo, jakowego powtórzenie po raz czwarty było by pleonazmem,—nie zaś śmierci, o której tu mowy nie ma i której wypadek ani poprawić, ani pogorszyć nie może pod względem prawnym położenia dziecka, przez rodziców po małżeństwie w ciąglem posiadaniu stanu dzieci prawych pozostawionego.

Ze nakoniec wyraz pozostawia w art. 291 K. P. nietylko widocznie, jak przytacza p. J. W., lecz wcale nie odnosi się do śmierci rodziców dziecka naturalnego, — jawnie przekonywa redakcja powodów do rzeczonego artykułu, zamieszczona w Djarjuszu Sejnowym z r. 1825 na karcie 118, w Oddziale o uprawnieniu dzieci naturalnych ad c., gdzie powiedziano jest:

„Kodeks Francuzki pozwala przyznawać tylko przed małżeństwem, albo w samymże akcie małżeństwa. Projekt zaś uważa zastawienie dziecięcia w ciąglem posiadaniu stanu dzieci prawych za przyznanie młilejące, równą wagę jak wyrazie mając.”

Wszakże użyty tu wyraz zastawienie, z którego w redakcji art. 291 K. P. powstało słowo pozostawia, jawnie oznacza tę trzecią rozpoczynającą się zaraz po małżeństwie epokę, w której dziecko naturalne może być jeszcze uprawnione; — myśl zaś o śmierci rodziców tegoż, nietylko nie przebiega się nigdzie w przytoczonych pobudkach projektu — ale nawet zasadnie przyłączyć się nie daje.

Ważność tej kwestji stanowiącej jedną z głównych podstaw pisma p. J. W., która podobnie uważa on za widocznie rozwiązana samem brzmieniem art. 291 K. C. P. jest przyczyną, iż po wykazaniu, że zdanie jego wcale nie znajduje wsparcia ani w rzeczoneym artykule, ani nawet w projekcie do takowego — zastanowimy się nad nią jeszcze ze stanowiska prawodawczego.

Rodzice nie uznali wprawdzie ani przed ślubem, ani w akcie ślubu, dziecięcia swego nieprawnie spłodzonego, chcą zataić przed ogołem, przynajmniej do czasu połączenia swego — hańbiący stosunek, jaki między nimi zachodził. Uczucie jednak rodzicielskie, obo-

wiązek religijny i moralny, nie pozwala im wyzrecz się dziecka swego;— a że małżenstwo łagodzi, usprawiedliwia niejako przed światem ich winę,— biorą go więc w dom swój po ślubie, pielęgnują, wychowują z troskliwością rodzicielską, pozwalają mu nosić nazwisko swoje, —słowem: obehodzą się z niem jak z własnym i za takie też mają je domownicy, rodzina, a niekiedy i świat cały. — Wszystko to trwa przez czas dostateczny ku temu, iżby światły i sumienny Sędzia mógł wyzrecz, iż to dziecie niewątpliwie jest ich plodem, a więc, że nie wdzierając się do obcej rodziny.

Czemu więc prawa takiego dziecięcia mają być gorsze od praw dzieci przed ślubem, lub w akcie małżeńskim uznanych, —gdy pochodzenia jego, nie tylko nie jest mniej od pochodzenia tamtych, domniemywanego z jednorazowego w akcie urzędowym przyznania pewne, lecz zaiste pewniejsze, bo wsparte na ciąglem, długim, lub młilejącem uznaniu, w miłości, w pieczołowitości prawdziwie rodzicielskiej teniącym. — A przecież dziecię to, mimo względów moralnych, względów sprawiedliwości ze wzsch miar mu należnych, że nie powiem mimo przychylnego mu przepisowi prawa, — według głoszonej przez p. J. W. teorii, musi być w oczach ludzi, w obliwie prawa, napiętnowanym przez czas długi hańbą, którą świat otacza dzieci nieprawie; być przedmiotem wzdarcia własnej rodziny, a wielokrotnie celem intryg dyktowanych jej, żądzą większego spałku, zmierzających ku zmniejszeniu względem niego własnych rodziców; może być odrąconem od rodzicielskiego łona i wystawionem na nędzę, mianowicie w razie śmierci jednego z rodziców, a nowych ślubów drugiego i skierowania, jak się to zbyt często zdarza, wszystkich uczuć ku dziecinom, owocem tych powtórnich związków będącym.

Co większa, po śmierci jednego z rodziców (przypuściwszy posiadającego jedynie majątek) cały spałek po nim zabierają już inni sukcesorowie i mogą takowy bezpowrotnie zmarnować, — a dziecie jego własne, mające za sobą posiadanie stanu dzieci prawych, nie może się temu sprzeciwić, patrzeć musi beczynnie na swą zgubę; bo według teorii powyższej, akcja o uprawnienie służy mu dopiero z chwilą śmierci obojga rodziców,—z chwilą tak dla każdego bolesną, a w której dziecie naturalne w tem położeniu będzie,—upatrywać musi swe wywołanie z dołkiwego i ponizającego położenia, widzieć całą swą przyszłość moralną i majątkową. Nikt zapewne po bliższem rzeczy rozważeniu na to się nie zgodzi, i myśl taka mniemam, towarzyszyć nie mogła naszemu prawodawcy, powołującemu się służyć o podobne dziecie troskliwością, jakową w projekcie wyżej cytowanym, wyraża się w słowach:

„Między względami dla familja i względami dla dziecicia, ostatnie wyżej cenię, i rodzicom ułatwiać należy sposobność uczynienia tego, czego po nich obowiązkiem sumienia i natury wymaga etc.”

Prawodawca nasz, równie jak francuzki, wychodząc z jednej i tej samej zasady prawa kanonicznego,

„tanta est vis matrimonii, ut qui antea sunt geniti post contractum matrimonium legitimi habeantur.”

uznaje w gruncie, że małżenstwo rodziców uprawnia bezwarunkowo dzieci przed ślubem przez nich spłodzone.

„Uprawnienie bynajmniej nie zależy od woli bądź oja lub matki, bądź dziecka, ono spełnia się przez samą siłą małżenstwa, tanta est vis matrimonii,— i z moey prawa, które przy wjeździe do małżenstwa ten zbawiony i moralny jego skutek” mowi Demelombe, przez samego p. J. W. cytowany. Obadwa więc wzmiankowani prawodawcy nie mieli i nie mogli mieć myśli ograniczenia raz przyjętej przez siebie zasady, w jej rzetelnem zastosowaniu i skutkach.

Lecz właśnie świętości i ważności tej zasady wymagała zabezpieczenia się od jej nadużycia, nadwężenia, przez skierowanie owej do dzieci cudzych, do których się wcale nie odnosi.

Dla ocalenia więc mowie rzeczonej zasady, dla najscislejszego o ile można, przeprowadzenia jej w stosunkach rodzinnych i społecznych, dla położenia tuncy usilowaniam i widokom onej obeym, nigdy zaś dla jej uszczuplenia, — obracć trzeba było, największą wiarogodnością co do pochodzenia naturalnych dzieci, nacechowane środki, — ku uprawnieniu onych przez następe własnych rodziców małżensto. Jakoż prawodawca francuzki mniemal, iż położony przez niego do uprawnienia warunek, uznania dziecicia urzędowo przed ślubem, lub w akcie małżenstwa, nalezyć obudwom dopiero wskazany odpowiadają celom; prawodawca nasz znnowu zauważył i słusnie, że gdy ciągle posiadanie stanu dzieci prawych i wszczęstronnie stanowi niewątpliwie, jeżeli nie większą rekojmiję pochodzenia dzieci naturalnych, — przynajmniej dowód doskonały (według zdania nawet cytowanego przez p. J. W. Demelomba oraz Valetta i Mervilla) takowego, że zatem bez nadwężenia fundamentalnej zasady, bez pokrzywdzenia obok niej dzieci zrodzonych rzeczywiscie z rodziców, połączone następnie węzłem małżeńskim, nie można tychże z praw im należnych wyzwać, dla tego tylko, że rodzice z jakichś osobistych względów, poprzednio ich nie uznali. Wolno więc w duchu naszego prawa, czy to dziecinom czy rodzicom, tak jak to ma np. miejsce w przypadkach artykułami 281, 282 i 283 K. P. C. i na podobnej drodze, udowodnić przed Sędem posiadania przez dzieci naturalne stanu dzieci prawych — i na tej zasadzie żądać ich uprawnienia.

Czegóż więc nie dozwala nasz prawodawca? oto uprawnia przez akt choćby urzędowy, dzieci naturalnych po małżeństwie (w czem lubo z nieco odmiennych powodów, zgodzam się z p. J. W.), a czyni to dla tego, sądząc:

a, że mając mając naturalną i moralną w związku małżeńskim przewagę nad żoną, mogłby ją groźbą, namową, lub innymi tyśięmiemi środkami skłonić do stawienia się przed urzdnikiem i przyznania jednorazowego za swoje dziecko, jego z kim innym spłodzone, gdy tymczasem nie daje się przypuścić, aby zmusić ją zdołał, do ciągłego troskli-

